

Nr 94

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till epileptikervården; given Stockholms slott den 25 februari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I avbidan på ett ställningstagande till resultatet av pågående utredning rörande frågan om huvudmannaskapet för epileptikervården och därmed sammanhängande spörsmål föreslås vissa provisoriska ändringar av statsbidragen till denna vårdgren. Driftbidragen i allmänhet föreslås höjda från 1 000 till 1 200 kronor per vårdplats och år. Lärarlönebidraget föreslås utgå med 95 procent av lönekostnaden i näst högsta löneklassen av för medgivna, reglerade tjänster gällande lönegrader. De nya bidragsgrunderna föreslås skola tillämpas, beträffande lärarlönebidraget fr. o. m. redovisningsåret 1954/55 och i övrigt fr. o. m. den 1 januari 1955.

Medelsbehovet under anslaget till Bidrag till epileptikeranstalter beräknas för budgetåret 1955/56 till 1 040 000 (+ 170 000) kronor.

Vidare föreslås, att föreningen Röingegården u. p. a. erhåller ett ränte- och amorteringsfritt statslån för vissa byggnadsarbeten m. m. vid föreningens epileptikerhem. För ändamålet äskas under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag om 110 000 kronor.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari
1955.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÅNG, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln, punkten 50, föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till Bidrag till epileptikeranstalter för budgetåret 1955/56 beräkna ett förslagsanslag av 1 180 000 kronor. Vid min preliminära anmälan av denna anslagsfråga framhöll jag, att medicinalstyrelsen, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1954 erhållit i uppdrag att verkställa utredning rörande epileptikervårdens ordnande, den 1 december 1954 inkommit med förslag rörande grunder för statsbidragen till ifrågavarande anstalter. Då förslaget vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande var föremål för remissbehandling, hade jag icke kunnat taga ställning till förslaget. Med hänsyn härtill förordade jag, att anslaget i riksstatförslaget uppfördes med allenast ett preliminärt belopp.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling. I samband därmed torde jag även få anmäla uppkommen fråga om ytterligare lån till föreningen Röingegården u. p. a. till vissa byggnadsarbeten m. m.

Bidrag till epileptikeranstalter

För detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag om 870 000 kronor (statsliggaren s. 1002).

Förslag

1. *Medicinalstyrelsen* — som överlämnat en framställning från styrelsen för svenska diakonsällskapet om dels höjning av nu utgående extra statsbidrag till dess epileptikerklinik för budgetåret 1955/56, dels ock tilläggs-

anslag för samma ändamål för andra halvåret av budgetåret 1954/55 — har i skrivelser den 31 augusti och den 23 november 1954 hemställt

a) om höjning av nu utgående driftbidrag i allmänhet till epileptikeranstalterna från 1 000 till 1 400 kronor per vårdad och år; samt

b) om viss omläggning av beräkningen och utbetalningen av förenämnda till svenska diakonsällskapet utgående extra statsbidrag.

Medicinalstyrelsens förslag medför en höjning av dess andel av anslaget med 308 000 kronor till 1 113 000 kronor.

2. *Skolöverstyrelsen* har i skrivelse den 31 augusti 1954 uppskattat medelsbehovet för statsbidrag till lärarlöner vid Margarethahemmet till 75 000 kronor mot för innevarande budgetår beräknade 68 000 kronor.

Motiv

1) *Allmänna synpunkter*. Genom beslut den 30 juni 1954 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att utreda frågan om epileptikervårdens ordnande. Därvid uttalades bl. a., att en översyn av statsbidragsbestämmelserna borde komma till stånd inom sådan tid, att förslag härutinnan skulle kunna underställas 1955 års riksdag. Detta uppdrag har av styrelsen anförtrotts åt en särskild *delegation för epileptikervården*, i vilken förutom styrelsens egna berörda befattningshavare även ingår tre av chefen för inrikesdepartementet tillkallade experter. Nämnda delegation har anmält, att frågan, hur en tillfredsställande ordning skall kunna åstadkommas på epileptikervårdens område, är så omfattande och svårlöst, att definitiva förslag icke kan lämnas inom sådan tid, att de kan underställas 1955 års riksdag. Delegationen har därför avgivit förslag till provisoriska bestämmelser att gälla under budgetåret 1955/56.

Samtliga dessa förslag har i nedan återgivna delar upptagits av medicinalstyrelsen.

Delegationen erinrar om att 1946 års sinnesslövsutredning i sitt den 22 december 1948 avgivna betänkande om sinnesslövsården (SOU 1949:11) uttalade bl. a., att någon systematisk fördelning av vårduppgifterna mellan de olika epileptikeranstalterna ej företagits, varken med hänsyn till klienteletets art eller med hänsyn till patienternas hemort. Ingen av anstalterna hade ansvaret för att i första hand de mest vårdbehövande fallen mottoges. Det förelåge därför ett stort behov av en verklig plan för epileptikervården med uppdelning av arbetsuppgifterna på lämpligt sätt och med skyldighet för en bestämd huvudman att ansvara för att de föreliggande vårdbehoven på området bleve tillgodosedda.

Enligt delegationen äger dessa uttalanden alltjämt i huvudsak giltighet. Härtill kommer, att forskningen på senare tid givit resultat, som förser läkarna med bättre vapen än förr i kampen mot epilepsin. Detta gäller såväl diagnostiken som den rent medicinska vården och den socialmedicinska omvårdnaden. Nu antydda förhållanden gör det nödvändigt att omsorgsfullt

analysera det epileptiska sjukdoms- och vårdområdet. Hittills vunna erfarenheter pekar mot att huvudmannaskapet för epileptikervården bör delas mellan staten och de kommunala sjukvårdshuvudmännen, något som också förutsatts i direktiven för utredningen. Vårdorganisationen bör fördelas på tre grenar, nämligen *dels* diagnostisk verksamhet, förlagd till neuro-psykiatriska centra, *dels* centralanstalter, *dels* ock vårdhem. I organisationen bör inlemmas organ för öppen vård (familjevård och försöksutskrivning). Neuro-psykiatriska centra finnes endast vid de medicinska undervisningsanstalterna, men för framtiden har ifrågasatts likartade centra vid vissa centrallasarett.

Den diagnostiska topporganisationen bör äga tillgång till högsta sakkunskap inom skilda specialiteter (neurologi, neurokirurgi, neuro-radiologi, neuro-fysiologi, psykiatri, barnpsykiatri, pediatrik och ortopedi) samt handha den första specialundersökningen och överhuvud taget den diagnostiska verksamheten på högsta plan jämte alla nödiga operativa ingrepp. Centralanstalterna, som bör förfoga över fullgod medicinsk utrustning, bör handha de ordinära sjukvårdsuppgifterna samt skol- och andra utbildningsuppgifter jämte rehabiliteringsverksamhet och öppen vård. De bör arbeta i nära kontakt med neuro-psykiatriska centra och genom avtal tillförsäkras dispositionsrätten till ett par vårdplatser där. Statens anstalt för fallandesjuka å Vilhelmsro bör fungera som en av de två å tre centralanstalter, som erfordras. Vårdhemmen bör i huvudsak ha samma uppgifter som nu, men deras standard bör höjas, bl. a. genom ökad insats av läkare.

Den skiss i grova drag, som lämnats om vårdorganisationen, har redovisats som en bakgrund till de provisoriska föreskrifter, som bör gälla under budgetåret 1955/56. Provisoriet torde i princip böra bygga på nuvarande ordning. Denna bör jämkas endast i de avseenden, där en förstärkning under alla omständigheter kan förutses bli nödvändig, när statsmakterna tar ställning till frågan om epileptikervårdens definitiva ordnande.

1 a) *Höjningen av driftbidraget m. m.* De icke-statliga epileptikeranstalternas inkomster utgöres väsentligen av statsbidrag och vårdavgifter. Anstalternas inkomster i form av fondavkastning och överskott å särskilda rörelsegrenar (jordbruks- och verkstadsdrift) är av så relativt obetydlig storlek, att det är befogat att i förevarande sammanhang bortse från dem. Statsbidrag till driftkostnaderna för sluten vård utgår med 500 kronor per lästermin eller halvår för var och en av det antal fallandesjuka, som i medeltal för dag varit intagen å skolhem, inklusive vårdavdelning, eller arbetshem. Vårdavgiften har för de enskilda anstalterna av medicinalstyrelsen bestämts till följande belopp för år, nämligen för två anstalter 3 500 kronor, för två 3 000 kronor, för två 2 800 kronor samt för övriga fyra anstalter resp. 2 600, 2 500, 2 400 och 2 200 kronor. Sammanlagda årsinkomsten kommer alltså att för varje belagd plats uppgå till mellan (1 000 + 2 200) 3 200 och (1 000 + 3 500) 4 500 kronor, motsvarande en dagkostnad av mellan

8 kronor 77 öre och 12 kronor 33 öre. Dessa inkomster har visat sig otillräckliga, och flertalet anstalter uppvisar förlust för år 1953. De tre anstalter, som redovisar vinst, behöver alla upprustas.

Då det gäller att bestämma statsbidragets storlek för tiden intill dess det kan av statsmakterna definitivt fastställas, bör den år 1954 beslutade uppräkningsen av driftbidraget till anstalter för psykiskt efterblivna tagas till utgångspunkt. De överväganden, som därvid redovisades i propositionen nr 124/1954, är i allt väsentligt tillämpliga på epileptikeranstalterna. En uppräkningsen, procentuellt exakt motsvarande den, som skedde för anstalterna för psykiskt efterblivna, motsvarar ett årligt statsbidrag om 1 333 kronor. Med hänsyn till att epileptikerna normalt kräver en intensivare medikamentös behandling än psykiskt efterblivna, bör detta belopp avrundas uppåt till 1 400 kronor.

Driftbidraget bör av samma skäl, som anförts beträffande anstalterna för psykiskt efterblivna, bestämmas som ett bidrag per godkänd elev- eller vårdplats. Samma möjligheter, som föreligger för tillsynsmyndigheten vid anstalter för psykiskt efterblivna att bestämma om minskning av statsbidraget, synes böra föreskrivas beträffande epileptikeranstalter.

Då anstalternas räkenskaper föres per kalenderår och bidraget utgår halvårsvis i efterskott, bör det nya statsbidraget beräknas fr. o. m. den 1 januari 1955. Medelsbehovet för budgetåret 1955/56 kan i så fall, beräknat efter nu befintliga 745 vårdplatser, uppskattas till 1 043 000 kronor.

Det nuvarande bidraget till kostnader för patienter i kontrollerad familjevård — styrkta verkliga kostnaden dock högst 150 kronor för halvår — behöver visserligen enligt delegationens mening höjas väsentligt. Med hänsyn till den ståndpunkt, som statsmakterna år 1954 intog till motsvarande bidrag för vård av psykiskt efterblivna, föreslås dock icke nu någon ändring.

I detta sammanhang anmäler delegationen, att föreningen Margarethahemmet i skrivelse till medicinalstyrelsen den 20 oktober 1954 anför, att — sedan lagen den 30 juni 1944 (nr 477) om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa upphävts genom lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna — de barn med epilepsi, som nu är inskrivna vid centralanstalt, synes bli undantagna från landstingens vårdnadsansvar. Centralanstalterna blir således inte längre skyldiga att draga försorg om dessa barn och erlägga avgift för dem, som är inskrivna vid Margarethahemmet. Föreningen har därför anhållit, att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att de tidigare bestämmelserna måtte gälla tillsvi vidare, till dess att nya föreskrifter angående de epileptiska barnen blivit fastställda.

Med anledning av denna framställning upplyser medicinalstyrelsen, att förenämnda 1944 års lag i praxis givits den innebörden, att bildbar sinnesslö, som vistats på enskild epileptikeranstalt, det oaktat kvarstått som inskriven vid vederbörande centralanstalt, som också erlagt vårdavgiften till

epileptikeranstalten. Sedan 1954 års lag trätt i kraft, kommer enligt stadgande i lagens 4 § a) centralanstalternas skyldighet härutinnan att upphöra fr. o. m. den 1 januari 1955. I stället torde lagen den 2 maj 1919 (nr 283) om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka komma att bli tillämplig på större delen av det klientel, som omhändertages på Margarethahemmet, nämligen relativt högtstående psykiskt efterblivna, som lider av epilepsi. I likhet med föreningen finner styrelsen det mindre tillfredsställande, att 1919 års lag, vilken icke bygger på principen om kostnadsfri undervisning och endast avser mindre bemedlade, skall bli normerande för ersättningskyldigheten beträffande större delen av Margarethahemmets klientel. Å andra sidan torde det knappast kunna komma i fråga att för detta relativt fåtaliga klientel för provisorietiden suspendera nämnda stadgande i 1954 års lag. Styrelsen, som anser det önskvärt, att nuvarande praxis i detta avseende såvitt möjligt bibehålles, vill för sin del uttala förhoppning om att landstingen av sociala skäl skall visa sig benägna att tillämpa denna praxis under provisorietiden även utan tvingande lagbestämmelse. I varje fall bör den enskildes ersättningskyldighet icke göras gällande i större utsträckning än vid vård å statens anstalt för fallandesjuka, där vårdavgiften är tre kronor för dag.

1 b) *Höjningen av det extra statsbidraget m. m.* Svenska diakonsällskapets styrelse har beträffande den vid Berga vårdhem för fallandesjuka män anordnade kliniska undersökningsavdelningen anhållit dels om anslag för budgetåret 1955/56 med 137 870 kronor och dels om tilläggsanslag för andra halvåret av budgetåret 1954/55 med 33 935 kronor.

Kostnaderna för detta extra statsbidrag har hittills beräknats på det sätt, att bland utgifterna endast inräknats belopp, som ansetts belöpa på den egentliga kliniska verksamheten, medan kostnader för den personliga omvårdnaden — kosthåll, tvätt m. m. — fått belasta vårdhemsverksamheten. På inkomstsidan har som följd härav upptagits endast belopp, som ansetts hänförliga till den egentliga kliniska verksamheten, medan statsbidraget och större delen av vårdavgiften gottskrivits vårdhemsverksamheten. I diakonsällskapets skrivelse har kostnadsberäkningen utförts enligt dessa principer.

Sedan en väsentligt utbyggd klinisk vårdavdelning den 1 februari 1954 tagits i bruk, har medicinalstyrelsen fastställt vårdavgiften vid kliniken till 17 kronor för dag. Till följd härav bör enligt delegationen andra principer för kostnadsberäkningen fastställas under provisorietiden, innebärande, att jämväl kostnaden för personlig omvårdnad hänföres till klinikverksamheten, som å andra sidan bör gottskrivas hela statsbidraget och hela vårdavgiften. Diakonsällskapet, som ansett de sålunda föreslagna principerna riktiga, har till följd härav inkommit med en ny kostnadsberäkning för kliniken för budgetåret 1955/56.

Vid sällskapets epileptikeranstalt är vårdhemsverksamheten (211 platser)

och klinikverksamheten (14 platser) f. n. i praktiken skilda åt. Vid kliniken förekommer en ej obetydlig öppen mottagning av poliklinikkaraktär.

Delegationens principskiss till vårdorganisation utesluter icke, att en viss begränsad, öppen mottagning får förekomma även vid centralanstalter. För att befordra en tillämpning av principskissen på diakonsällskapets epileptikeranstalt vid Stora Sköndal bör skilda statsbidragsgrunder icke förekomma för kliniken och för vårdhemmen, utan epileptikeranstalten bör uppfattas som en enhet. Dessa synpunkter synes i viss mån böra beaktas vid beräkningen av statsbidraget, varjämte diakonsällskapet bör få ett stöd för en successiv omläggning av sin medicinska verksamhet.

Av överläkarens totala arbetstid inom epileptikervården, 1 872 timmar per år, bör minst 944 timmar anses belöpa på vårdhems klientelet. Hans lön bör därför fördelas med hälften på vårdhemsverksamheten och hälften på klinikverksamheten. Vidare bör personalen vid kliniken medverka i den intensifierade medicinska vård av vårdhems klientelet, som förordats. Det synes rimligt, att under provisorietiden vårdhemsverksamheten belastas med en femtedel av sammanlagda lönekostnaderna för denna personal. Då dessa kostnader utgör 134 384 kronor, har 20 procent därav eller i runt tal 27 000 kronor överförts från klinikverksamheten till vårdhemsverksamheten genom reducering av underskottet vid kliniken med samma belopp.

Hittills har särskild poliklinikavgift enligt samma taxa, som tillämpas vid Serafimerlasarettet, uttagits även för särskilda prestationer (röntgen, EEG etc.) mot på kliniken intagna, i vårdhemsverksamheten ej inskrivna patienter. Enär detta strider mot den praxis, som tillämpas i den allmänna sjukvården — en ineliggande patient skall erhålla all erforderlig vård utan annan kostnad än vårddagsavgiften — har diakonsällskapet förklarat sig ha för avsikt att i de särskilda avgifterna för ineliggande patienter inräkna vårddagsavgiften, vilken i så fall självfallet måste höjas, troligen till omkring 19 kronor. Den polikliniska verksamheten bör under 1955 begränsas till omkring 600 besök. För den händelse poliklinikverksamheten skulle erhålla en avsevärt större omfattning, bör en nedräkning av statsbidraget övervägas.

Utgifterna för kosthållet har beräknats till 4 kronor 50 öre per dagportion.

Med i huvudsak dessa utgångspunkter utgör det underskott för år 1955, som kan ifrågakomma till extra statsbidrag enligt diakonsällskapets nya kalkyl, 127 485 kronor och enligt delegationens 119 791 kronor. Enligt vad förut anförts bör detta belopp reduceras med 27 000 kronor till 92 791 kronor.

Det extra statsbidraget beräknas och utbetalas nu för samma budgetår, för vilket anslag finnes uppfört på riksstaten. Denna anordning är ur flera synpunkter mindre tillfredsställande. Anslaget måste sålunda grundas på en kalkyl, uppgjord ett å två år i förväg, vilket innebär, att kalkylen för bud-

getåret 1955/56 måste upprättas omkring den 1 juli 1954. Diakonsällskapets räkenskaper föres vidare per kalenderår, ett förhållande, som försvårar räkenskapsgranskningen. Det extra bidraget bör därför fr. o. m. budgetåret 1955/56 i likhet med det ordinarie statsbidraget avse kalenderår samt utbetalas med hälften efter budgetårets ingång och återstoden, sedan räkenskaper färdigställts och reviderats under påföljande vår.

Vid tillämpning av det nu förordade systemet skulle anslaget för budgetåret 1955/56 avse verksamheten under kalenderåret 1955. Underskottet för detta år beräknas, som förut angivits, av delegationen till 92 791 kronor. Då emellertid av anslaget för budgetåret 1954/55 ett belopp om 70 000 kronor är avsett att täcka underskottet för samma budgetår, kan alltså på första kalenderhalvåret 1955 förutsättas belöpa hälften härav eller 35 000 kronor. Det för hela kalenderåret beräknade underskottet, 92 791 kronor, bör därför minskas med denna summa, och sålunda upptagas till 57 791 kronor.

Diakonsällskapets hemställan om tilläggsanslag för första halvåret 1955 med 33 935 kronor bör vid det förordade nya utbetalningssystemet icke nu upptagas till prövning. Principiellt bör dylika framställningar behandlas restriktivt — det extra statsbidraget bör för sällskapet framstå som det belopp, vilket statsmakterna en gång för alla funnit erforderligt. Om emellertid särskilda skäl anses föreligga för en framställning om täckning av opåräknade kostnader, bör framställning göras i efterhand.

I överensstämmelse härmed bör nu bedömas en i sällskapets statförslag för år 1955 gjord hemställan om täckning av underskott vid kliniken för år 1953 med 10 880 kronor. Då denna siffra är grundad på avslutade årsräkenskaper, vilka vid en översiktlig genomgång icke givit anledning till erinran, och då kostnaderna i viss mån kan förklaras med driftssvårigheter under den tid, kliniken stod under ombyggnad, tillstyrker delegationen, att det begärda beloppet anvisas.

Diakonsällskapet har framhållit, att sällskapet för år 1954 måste räkna med ett avsevärt underskott. Den kliniska verksamheten torde sannolikt trots ett sammanlagt statsbidrag för samma år av (22 000 + 35 000 + 13 000) 70 000 kronor komma att uppvisa underskott. Framställning om täckning av detta underskott bör i princip göras 1955 i samband med framställning om anslag för budgetåret 1956/57. Sällskapet bör dock icke tillskyndas minskning i eljest utgående statsbidrag till följd av omläggningen av utbetalningssystemet. Med hänsyn härtill och då beräkningarna för år 1955 är osäkra, bör ett belopp av 1 329 kronor upptagas såsom avrundningsbelopp för budgetåret 1955/56. Sammanlagt skulle alltså för detta budgetår anvisas 70 000 kronor, varav 57 791 kronor avser beräknat underskott för 1955, 1 329 kronor avrundningsbelopp för samma år och 10 880 kronor faktiskt underskott för år 1953.

Med hänsyn till att kliniken efter ombyggnaden icke längre hänger sam-

man med Berga vårdhem, bör det extra statsbidraget utgå för »en i epileptikeranstalten å Stora Sköndal ingående klinisk undersökningsavdelning för män».

2) Då statsbidrag till lärarlöner utbetalas i efterskott, skall bidraget till Margarethahemmet beräknas på under läsåret 1954/55 inrättade tjänster. Hemmet kommer under nämnda läsår att förutom rektorstjänsten ha fyra ordinarie och en extra ordinarie lärartjänst i kunskapsämne samt en ordinarie lärartjänst i kvinnlig slöjd. Det för budgetåret 1955/56 utgående statsbidraget kan således — beräknat liksom vid särskolorna för psykiskt efterblivna efter 95 procent av lönekostnaden i näst högsta löneklassen av för medgivna reglerade tjänster gällande lönegrader — uppskattas till 74 533 eller avrundat 75 000 kronor.

Yttranden

1) (Medicinalstyrelsens framställning).

Statskontoret tillstyrker den föreslagna nya konstruktionen av driftbidraget till epileptikeranstalterna, innebärande, att detta i likhet med vad som numera gäller för anstalter för psykiskt efterblivna skall utgå med visst belopp per år och godkänd elev- eller vårdplats. Ej heller föranleder förslaget att tillämpa de nya bidragsgrunderna fr. o. m. den 1 januari 1955 någon erinran. Vad gäller beräkningen av bidragsbeloppens storlek erinrar ämbetsverket, att platsbidraget vid anstalterna för psykiskt efterblivna avvägs i förhållande till de verkliga driftkostnaderna. Enligt statskontorets mening bör även nu avsedda statsbidrag beräknas på ett bidragsunderlag, som motsvarar den verkliga genomsnittskostnaden per vårdplats. Då någon utredning härutinnan ej förebragts, kan statskontoret icke tillstyrka, att bidraget f. n. bestämes till högre belopp än vad som gäller för anstalter för psykiskt efterblivna, eller 1 200 kronor per vårdplats.

Mot de föreslagna principerna för beräkning och utbetalning av det extra statsbidraget till den kliniska undersökningsavdelningen vid epileptikeranstalten å Stora Sköndal har statskontoret ej funnit anledning till erinran. Enligt dessa grunder skulle bidraget för budgetåret 1955/56 avse underskottet kalenderåret 1955, beräknat till 57 791 kronor. Däremot finner statskontoret ej tillräckliga skäl föreligga att till utjämnande av underskottet å klinikverksamheten för år 1953 utöver tidigare beviljat bidrag anvisas ytterligare 10 880 kronor. Frågan om medelsanvisning för täckning av eventuellt återstående underskott för år 1954 torde böra upptagas till prövning först i samband med framställning om anslag för budgetåret 1956/57. Med hänsyn till vad sålunda anförts bör nu avsedda bidrag till undersökningsavdelningen för budgetåret 1955/56 bestämmas till högst 58 000 kronor.

Svenska landstingsförbundets styrelse har intet att erinra mot de föreslagna provisoriska regleringarna beträffande epileptikervården avseende

nästa budgetår. Styrelsen finner den föreslagna uppräknigen av statsbidraget naturlig och har för sin del intet att erinra mot det ifrågasatta beloppet. Den avrundning uppåt som skett är enligt styrelsens mening fullt motiverad.

Beträffande den epileptikervård, som bedrivs av svenska diakonsällskapet, begränsar sig styrelsen till att biträda förslaget, att vid epileptikerkliniken å Stora Sköndal kostnaderna för röntgen- och elektroencefalografi bör inräknas i vårdkostnaden, vilket föranleder en mindre höjning av vårdavgiften.

Av de å Margarethahemmet intagna epileptikerna är enligt uppgift cirka 50 procent att anse som psykiskt efterblivna och har för den skull hittills varit inskrivna vid centralanstalt, vilken betalat vårdavgiften. Fr. o. m. år 1955 bortfaller centralanstaltens skyldighet i detta hänseende jämlikt bestämmelserna i 1954 års lag om undervisning och vård av psykiskt efterblivna. Därest särskilda åtgärder ej vidtagas, får sålunda den enskilde eller, om han ej kan det, fattigvården gälda avgiften. De å Margarethahemmet intagna psykiskt efterblivna epileptikerna skulle sålunda komma i samma ställning i avgiftshänseende som övriga interner å hemmet.

Den omständigheten, att vederbörande centralanstalt hittills betalat avgifterna, kan enligt styrelsens mening icke tagas till intäkt för att så skall ske även i fortsättningen. Då den uppkomna situationen är en följd av den nya lagstiftningen om psykiskt efterblivna, synes det naturligest, att staten påtager sig de kostnader, som under en övergångstid kan uppstå på grund av nämnda lagstiftning för nu ifrågavarande klientel.

Departementschefen

1946 års sinnesslövärdutsutredning har i sitt betänkande om sinnesslövärdaren (SOU 1949: 11) framlagt förslag bl. a. rörande organisationen av epileptikervården. Utredningen har därvid utgått från att staten skulle övertaga ansvaret för epileptikervården i dess helhet. Till detta förslag har ännu icke tagits ställning annat än såtillvida, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1954 uppdragit åt medicinalstyrelsen bl. a. att i berörda del verkställa en överarbetning av betänkandet. I samband härmed framhölls, att — med hänsyn till att ny organisation av sinnesslövärdaren och nya statsbidragsgrunder för denna vårdgren beslutats (jfr propositionerna nr 26 och 124 till 1954 års riksdag) — en översyn av statsbidragsbestämmelserna rörande epileptikervården borde komma till stånd inom sådan tid, att förslag härutinnan kunde underställas 1955 års riksdag. Vidare borde frågan om huvudmannskapet för epileptikervården omprövas, varvid en lämplig uppdelning av ansvaret mellan staten och landstingen borde övervägas. En tänkbar sådan uppdelning vore, att statens ansvar — i förhållande till utredningens förslag — begränsades till att avse avdelningar för undervisning och yrkesutbildning samt för sluten vård, eventuellt även anordnande och drift av kliniska undersökningsavdelningar, medan landstingen svarade för vården i övrigt.

I detta sammanhang vill jag vidare erinra om att enligt lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, i vilken lag förenämnda omorganisation av sinnesslövarlden reglerats, huvudmannaskapet för denna vårdgren ålagts landstingen och de landstingsfria städerna. Denna lag har trätt i kraft den 1 januari 1955. Enligt lagens 4 § a) har emellertid från huvudmannaskapet undantagits bl. a. vården av psykiskt efterblivna, som är epileptiska, utan att dock dessa efterblivna därför i och för sig faller utanför lagens tillämpningsområde. Enligt tidigare lagstiftning på förevarande område — 1944 års lag om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa — var från lagens tillämpning undantagen endast sinnesslö, som var intagen på sinnessjukhus eller staten tillhörig anstalt för sinnesslöa, och något undantag från landstingens huvudmannaskap fanns icke stadgat. Den centralanstalt, vid vilken en sinnesslö epileptiker enligt sistnämnda lag var inskriven, har därför betalat vårdavgifter för denne vid placering på enskild epileptikeranstalt. Nu nämnda omständigheter har föranlett föreningen Margarethahemmet att hos medicinalstyrelsen hemställa, att tidigare bestämmelser i detta hänseende alltjämt måtte gälla tills vidare.

Jag vill med anledning härav till en början framhålla, att gränsen mellan det klientel, för vars omvårdnad landstingen enligt 1954 års lag har att svara, och det, som enligt 4 § samma lag är undantaget från landstingens huvudmannaskap, givetvis i första hand bör bedömas ur vårdsynpunkt. Det finns psykiskt efterblivna med så lätta eller så sällan återkommande yttringar av epileptisk sjukdom, att de icke eller endast i mindre omfattning behöver någon särskild vård för dessa sjukdomsytttringar. Landstingens vårdnadsskyldighet enligt nämnda lag bör därför omfatta även psykiskt efterblivna med epilepsi som en lätt eller ej alltför framträdande komplikation. Först när den vård, som regelmässigt ägnas de psykiskt efterblivna, måste i väsentlig mån ändra karaktär eller kompletteras med åtgärder, riktade mot de epileptiska sjukdomsytttringarna, bör den psykiskt efterblivne överflyttas till en särskild epileptikeranstalt. Omhändertagande inom en speciell vårdorganisation för epileptikervården bör sålunda icke ske, förrän yttringarna av epileptisk sjukdom är så framträdande, att vården i första hand kommer att karaktäriseras av åtgärder, som ur medicinsk synpunkt är att hänföra till epileptikervård. Enligt vad jag inhämtat har medicinalstyrelsens epileptikerdelegation vid sin pågående utredning rörande behovet av vårdplatser inom en särskild organisation för epileptikervården ansett sig böra utgå från nu angivna riktlinjer. Av vad nu sagts följer emellertid icke i och för sig, vare sig att staten skulle vara skyldig att svara för undervisning och vård av hela det utpräglade epileptikerclientelet eller att landstingen icke skulle vara skyldiga att svara härför. Kungl. Maj:t har också, såsom framgår av vad förut anförts, uppdragit åt medicinalstyrelsen att ompröva frågan om huvudmannaskapet för denna vårdgren. Jag vill vidare erinra om att de bildbara sinnesslöa epileptiker, som med stöd

av 1944 års lag före den 1 januari 1955 inskrivits vid centralanstalt, enligt tillämpningsföreskrifterna till 1954 års lag skall anses vara inskrivna vid särskola eller vårdanstalt, intill dess annorlunda i vederbörlig ordning beslutas. Med hänsyn till det anförda och i avbidan på att frågan om huvudmannskapet för epileptikervården löses, anser jag mig böra utgå från att landstingen tills vidare under en övergångstid svarar för vårdavgifterna för efterblivna på enskilda epileptikeranstalter, såväl för samtliga särskoleelever som för vårdfallen under 21 års ålder, i varje fall för de patienter, som anstingen redan är inskrivna vid landstingsanstalt eller enligt eljest förut angiven tolkning av 1954 års lag faller under landstingens vårdnadsansvar. Jag vill framhålla, att antalet här åsyftade vårdfall endast torde röra sig om sammanlagt ett 30-tal, varav en stor del redan synes omfattas av landstingens vårdnadsansvar. Landstingens merkostnader för ändamålet torde därför komma att bli mycket små, detta så mycket mer som landstingen enligt bestämmelserna i fattigvårds- och barnavårdslagarna samt lagen om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka redan i flertalet fall har att i sista hand bestrida avgifterna för sådan vård.

Vad härefter angår driftbidragen i allmänhet till epileptikeranstalterna vill jag erinra om att dessa hittills utgått efter samma grunder som gällt för motsvarande bidrag till sinnesslöanstalterna, ehuru med ett något högre belopp. Då medicinalstyrelsens förslag innebär en anpassning av bidragets konstruktion efter de grunder, som fr. o. m. den 1 januari 1955 gäller för särskolor och vårdanstalter för psykiskt efterblivna, anser jag mig böra godtaga detsamma. Bidraget bör sålunda utgå med ett visst belopp per godkänd skol- eller vårdplats på internat. I det godkända platsantalet bör därvid även kunna inräknas en av huvudtillsynsmyndigheten övergångsvis godkänd överbeläggning. Å andra sidan bör emellertid, för den händelse beläggningen skulle avsevärt understiga det godkända platsantalet eller om eljest särskilda skäl föranleder därtill, statsbidraget efter prövning av nämnda myndighet kunna minskas. Enligt f. n. gällande bestämmelser utgår driftbidraget med 1 000 kronor per år. Vissa skäl synes mig tala för en höjning av detta statsbidrag. I avvaktan på ett ställningstagande till resultatet av medicinalstyrelsens utredning om huvudmannskapet för denna vårdgren och övriga därmed sammanhängande spørsmål vill jag därför tillstyrka, att bidraget höjes till 1 200 kronor per vårdplats och år, d. v. s. vad som fr. o. m. innevarande kalenderår gäller för anstalterna för psykiskt efterblivna. Då statsbidragen utbetalas i efterskott, bör, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, de nya bidragsgrunderna tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1955. Vid bifall härtill kan det för detta ändamål erforderliga medelsbehovet uppskattas till omkring $(745 \times 1\,200)$ 894 000 kronor.

Bidraget för de i familjevård utackorderade bör, i anslutning till vad som numera gäller för motsvarande bidrag för psykiskt efterblivna, utgå

med ett fast belopp för var och en i familjevård utackorderad och år. Bidraget, som f. n. utgår med styrkta verkliga kostnaden, dock högst 150 kronor för var och en i medeltal under halvåret utackorderad, torde böra bestämmas till 300 kronor för år.

Vid sidan av det ordinarie driftbidraget har till svenska diakonsällskapet under en följd av budgetår utgått ett extra statsbidrag för en vid Berga vårdhem å Stora Sköndal anordnad klinisk undersökningsavdelning för fallandesjuka män. Såsom villkor för bidragets åtnjutande gäller bl. a., att vid avdelningen skall mottagas patienter även från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövärderna må meddela. Bidraget utgår under budgetåret 1954/55 med sammanlagt högst 83 000 kronor, varav 70 000 kronor avser bidrag för samma budgetår och återstoden, 13 000 kronor, anvisats såsom tilläggsanslag för senare delen av budgetåret 1953/54. Av skäl som medicinalstyrelsen anfört, bör principerna för beräkning och utbetalning av detta bidrag fr. o. m. budgetåret 1955/56 ändras. Bidraget bör sålunda avse kalenderår, d. v. s. för nämnda budgetår kalenderåret 1955. Av bidraget bör hälften utbetalas efter budgetårets ingång och återstoden sedan räkenskaperna för kalenderåret färdigställt och vederbörligen reviderats. Underskottet å kliniken för år 1955 har av medicinalstyrelsen uppskattats till 92 791 kronor, vilket jag för egen del i likhet med statskontoret anser mig kunna i huvudsak godtaga. Då emellertid för budgetåret 1954/55 anvisats 70 000 kronor, bör från nämnda belopp avdragas på första kalenderhalvåret 1955 belöpande andel härav eller 35 000 kronor. Det extra statsbidraget skulle i så fall uppgå till (92 791 — 35 000) 57 791 kronor. Härutöver har diakonsällskapet begärt ett tilläggsanslag för under år 1953 uppkommet underskott med 10 880 kronor. Då enligt vad jag under hand inhämtat, detta underskott i huvudsak synes vara hänförligt till merkostnader i samband med uppförande av den nya kliniken, anser jag mig böra tillstyrka framställningen. Det extra statsbidraget för budgetåret 1955/56 skulle i enlighet härmed uppgå till (57 791 + 10 880) 68 671 kronor, vilket belopp med hänsyn såväl till osäkerheten i beräkningarna som till den begränsade höjning av driftbidraget per vårdplats, som förordats, torde böra avrundas uppåt till 70 000 kronor.

Statsbidraget till lärarlöner slutligen bör utgå efter samma grunder, som fr. o. m. den 1 juli 1954 gäller för särskolorna för psykiskt efterblivna. Bidraget bör sålunda utgå med 95 procent av lönekostnaden i näst högsta löneklassen av för medgivna, reglerade tjänster gällande lönegrader. Då statsbidraget utgår i efterskott för redovisningsår, bör de nya bidragsgrunderna tillämpas fr. o. m. redovisningsåret 1954/55. Kostnaderna för ändamålet torde, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, kunna uppskattas till 75 000 kronor, vilket innebär en ökning med 7 000 kronor.

I enlighet med vad nu anförts kan det sammanlagda medelsbehovet för

budgetåret 1955/56 uppskattas till (894 000 + 70 000 + 75 000) 1 039 000 kronor eller i runt tal 1 040 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de förslag till ändrade grunder för statsbidrag till epileptikeranstalter, som angivits i det föregående;

b) medgiva, att till svenska diakonsällskapet må — utan hinder av gällande bestämmelser om statsbidrag till epileptikeranstalter — under budgetåret 1955/56 utgå extra statsbidrag med sammanlagt högst 70 000 kronor för en vid epileptikeranstalten å Stora Sköndal anordnad klinisk undersöksavdelning för män, på villkor bl. a., att vid densamma mottages patienter även från andra epileptikeranstalter enligt anvisningar, som inspektören för sinnesslövrården må meddela;

c) till *Bidrag till epileptikeranstalter* för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 040 000 kronor.

Lån till föreningen Röingegården u. p. a.

Förslag

I en den 22 november 1954 dagtecknad skrift har *styrelsen för föreningen Röingegården u. p. a.* anhållit om ett ränte- och amorteringsfritt statslån å 111 687 kronor för bestridande av kostnaderna för vissa ombyggnadsarbeten m. m. vid föreningens epileptikerhem.

Motiv

Föreningen Röingegården erhöll år 1953 av statsmedel ett ränte- och amorteringsfritt lån å 100 000 kronor till upprustning av föreningens epileptikerhem i Stoby socken vid Hässleholm och år 1954 ett tilläggslån å 84 000 kronor för samma ändamål. De upprustningsarbeten, för vilka nyssnämnda medel anslagits, är nu i stort sett slutförda. Trängande behov föreligger dock av ytterligare nybyggnads- och upprustningsarbeten.

Det nu begärda lånet avser att täcka kostnaderna för uppförande vid epileptikerhemmet av nybyggnad för panncentral och tvättinrättning, installation av pannanläggning med ledningar och kulvert, maskinell upprustning av tvättstuga samt upprustning av övervåningen i huvudbyggnaden. Ritning-

ar och kostnadsberäkningar har utarbetats i samråd med medicinalstyrelsens byggnadsinspektör och inspektören för epileptiker vården.

Byggnaderna vid epileptikerhemmet har besiktigats av medicinalstyrelsens byggnadsinspektör den 21 januari 1954. Av med anledning härav upprättade protokoll och promemoria framgår beträffande huvudbyggnaden bl. a. följande:

Pannrum, förrådsrum, badrum och tvättinrättning, allt i källaren, var i mycket dåligt skick. Planer förelåg att flytta pannrum och tvättinrättning till en logbyggnad. I det nya pannrummet avsåges att anordna gemensam panncentral för samtliga byggnader. I nuvarande pannrum möter nämligen svårigheter att anordna centralpanneanläggning, enär, enligt uppgift av föreståndaren, skorstenen ej har härför erforderliga dimensioner och utrymmet är för knäppt. Tvättinrättningens placering på annan plats motiverades med att man på detta sätt skulle undvika att mura om den nuvarande skorstenen, som ej är röktät.

Gemensam panncentral för samtliga byggnader och ny tvättinrättning bör komma till utförande. Dessa lokaliteters förläggning till logbyggnaden kan ej tillstyrkas, utan bör placeringen ske i ny, för ändamålet avsedd byggnad.

Övervåningen är i stort behov av modernisering. Den är illa planerad och rummen dåligt rustade. En helrenovering synes därför erforderlig, varvid samtidigt omdisposition av rummen bör ske.

För att erhålla ett fullgott epileptikerhem måste — utöver tidigare fullgjorda arbeten — även nu nämnda byggnadsarbeten komma till utförande.

Föreningens ifrågavarande fastighet (Röinge 27¹), som är taxerad till 177 000 kronor och brandförsäkrad för 530 000 kronor, belastas av inteckningar om tillhoppa 274 000 kronor.

Föreningen betungas fortfarande av ett kvarstående driftunderskott å rörelsen om 7 696 kronor. Nyanskaffning av inventarier har dragit stora kostnader och utan statshjälp i form av lånemedel förmår föreningen icke utföra det behövlige nybyggnads- och upprustningsarbete, som erfordras för att Röingegården skall bli ett fullgott epileptikerhem. Såsom säkerhet för det begärda lånet lämnar föreningen inteckningar i fastigheten.

Yttranden

Statskontoret har med anledning av att dess yttrande inforrats över föreningens framställning begärt utlåtande i ärendet av *medicinalstyrelsen*.

Medicinalstyrelsen anser anstaltens fortsatta upprustning vara nödvändig för beredande av god vård för de intagna och tillstyrker, att föreningen beviljas det begärda lånet på enahanda villkor, som föreskrivits för tidigare erhållna lån för samma ändamål. Därutöver bör föreskrivas, att föreningen till medicinalstyrelsen skall insända fullständiga programhandlingar för arbetenas utförande för styrelsens granskning, innan arbetena igångsätts.

För egen del framhåller *statskontoret*, att föreningens framställning i och för sig icke givit anledning till erinran. Ämbetsverket har emellertid upp-

märksammat, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1954 uppdragit åt medicinalstyrelsen att verkställa viss utredning om epileptikervården och därmed sammanhängande spörsmål, varvid frågan om huvudmannaskapet för vården borde omprövas och en lämplig uppdelning av ansvaret mellan staten och landstingen övervägas. Statskontoret förutsätter, att medicinalstyrelsens tillstyrkande av framställningen innebär, att föreningens epileptikerhem under alla omständigheter kommer att utnyttjas för epileptikervården även efter den organisationsändring, till vilken utredningen kan giva anledning, och att beläggningsen å hemmet icke kommer att undergå sådana ändringar, som kunna påverka ställningstagandet till den ifrågasatta medelsanvisningen. Lånebeloppet torde böra begränsas till 110 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i huvudsak intet att erinra mot det föreliggande förslaget till förbättringsåtgärder. Beträffande huvudbyggnaden bör dock den slutliga detaljutformningen ske efter samråd med länsbrandinspektören. Vidare bör en viss omdisposition av pannrums- och tvätterilokalerna prövas. De uppgivna kostnaderna synes något lågt beräknade, varför all återhållsamhet bör iakttagas vid arbetets utförande.

Departementschefen

Genom beslut vid 1953 och 1954 års riksdagar beviljades föreningen Röingegården två ränte- och amorteringsfria lån om sammanlagt 184 000 kronor för vissa byggnadsarbeten m. m. vid föreningens epileptikerhem. Dessa arbeten är nu i huvudsak slutförda. Av sistnämnda lån var ett belopp om 5 000 kronor avsett att täcka kostnaderna för utredning rörande vissa ytterligare byggnadsarbeten, nämligen anordnande av panncentral och tvättinrättning samt ombyggnad av övervåningen i huvudbyggnaden. Sedan denna utredning numera slutförts, har föreningen anhållit om ett ytterligare lån å 111 687 kronor för bestridande av kostnaderna för nyss angivna om- och nybyggnadsarbeten. Enligt av medicinalstyrelsen genom dess byggnadsinspektör företagen utredning synes även dessa nu återstående arbeten vara nödvändiga för att bereda de intagna en tillfredsställande vård. Enligt vad jag under hand inhämtat, är framförallt panncentralen i sådant skick, att en nybyggnad är ofrånkomlig, men även tvättinrättningen och huvudbyggnadens övervåning är i trängande behov av upprustning. Med hänsyn härtill delar jag medicinalstyrelsens uppfattning om angelägenheten av att också de nu föreslagna arbetena kommer till stånd. Enär det icke synes möjligt för föreningen att på annat sätt anskaffa medel för ändamålet, vill jag i likhet med statskontoret och medicinalstyrelsen tillstyrka, att föreningen erhåller ytterligare ekonomiskt stöd i form av ett ränte- och amorteringsfritt statslån. Lånet synes böra bestämmas till 110 000 kronor. Liksom för tidigare beviljade låneunderstöd torde såsom villkor för nu ifrågavarande lån böra bestämmas, att föreningen ställer säkerhet, som av Kungl. Maj:t

godkännes, samt att lånet skall återbetalas, om verksamheten nedlägges eller icke upprätthålles på ett tillfredsställande sätt. Därjämte torde böra föreskrivas, dels att erforderliga ritningar m. m. beträffande byggnadsarbetena skall granskas av medicinalstyrelsen, innan arbetena igångsättes, dels att föreningen icke må utan Kungl. Maj:ts eller — efter Kungl. Maj:ts bemyndigande — medicinalstyrelsens medgivande företaga andra byggnadsåtgärder än sådana, som är att hänföra till nödigt underhåll. Jag förutsätter slutligen, att av byggnadsstyrelsen i dess yttrande gjorda påpekanden vederbörligen beaktas.

Medel för lånet torde böra anvisas under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ytterligare lån till föreningen Röingegården u. p. a. för vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1955/56 under fonden för låneunderstöd, inrikesdepartementet, anvisa ett investeringsanslag av 110 000 kronor.*

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Åke Eklöf